

עיתון התורה

הרב שלמה לוונשטיין שליט"א

לקט פירושים מתוך שיעור פרשת שבוע
בביהכ"ס "דברי שיר" רח' זכריה 4 ב"ב יום חמישי בשעה 22:00

גליון מספר 285

משפטים תשע"ג

"אשר תשים לפניהם" (כא, א)

מובא ברש"י: כשלחן הערוך ומוכן לאכל לפני האדם.
בספר "אוצר הידיעות" מובא דבר נפלא שמצא בשם אחד מקדושי השואה – הגר"ח סאמט:
ישנם, כידוע, ארבעה טורים [וכן ארבעה חלקים לישלחן ערוך] – ארח חיים, יורה דעה, אבן העזר וחשן משפט – שבהם נתבארו כל משפטי תורתנו הקדושה.
הגימטריה של שמותיהם עולה בסך הכל למנין אלף שבע מאות וחמש, שזה גם מנין הסימנים שישנם בשלחן ערוך.

שכן, ב"ארח חיים" ישנם שש מאות תשעים ושבעה סימנים, ב"יורה דעה" – ארבע מאות ושלושה סימנים, ב"אבן העזר" – מאה שבעים ושמונה סימנים, וב"חשן משפט" – ארבע מאות עשרים ושבעה סימנים, סך הכל – אלף שבע מאות וחמש!
הפלא ופלא!

"כי תקנה עבד עברי" (כא, ב)

מדוע פתחה התורה והקדימה לכל משפטיה דוקא את ענין העבד?

מתרץ רבי חיים שמואלביץ זצ"ל, שהואיל ורק עתה יצאו ישראל ממצרים, ועדין חשים הם את עצמת המכות שבהן נחבט גופם, זה הזמן המתאים ביותר לבאר את כל ענין העבדות ולהורות להם כיצד נראה עבד על פי התורה הקדושה.

משל למלך שמרדו בו והוא נאלץ להמלט מארמונו, כשרק בגדיו לעורו. המורדים הדקו את טבעת החנק סביבו, ובלית ברירה, כשהבחין שהוא כמעט נתפס, הוא מהר לנקוש על דלתו של בית שהזדמן לפניו וקרא לבעל הבית: "אנא, הצל אותי!"

בעל הבית, שהבין את המצוקה הנוראה, בה הוא נתון, הורה לו לשכב במהירות ופרש מעליו ערמת שקים ובלויי סחבות שהיתה לו בביתו.

לא חלפו חמש דקות, וכבר נשמעו נקישות עזות על דלת הבית: "איפה הוא?"

בעל הבית נגש לפתח: "את מי אתם רוצים? במה אוכל לעזור?"

"זוז" – שאגו הפורעים, וכבר נכנסו פנימה והחלו לנקוש על הקירות ועל הארונות בקתות הרובים שלהם, כדי להבחין היכן יש דלת כפולה.

אחד מהם הבחין בערמות הסחבות שהיתה מנחת בפנת החדר, והכה עליה נמרצות, אך בנס לא העלה על דעתו לחפור בה ולגלות את מי שמסתתר בתוכה.
לבסוף התיאשו המורדים ופנו ללכת, וכשהשתרר במקום שקט, העז המלך לצאת, עדין רועד וחוויר כסיד.
"הצלת את חיי", לחש למצילו, נותר בבית עוד יומיים, וכשהתרחקו עוד הפורעים, יצא למקום אחר.
חלפו חודשים ספורים, המרד דוכא – והמלך שוב ישב בהדר על כסאו.

אחת מן הפעולות הראשונות שעשה, היתה, כמובן, לקרוא למצילו, על מנת לגמול לו על מה שעשה עבורו.
"הצלת את חיי", אמר לאיש כאשר עמד לפניו, "מה ביכולתי לעשות עבורך?"

"תודה לך אדוני המלך, אך איני חסר דבר... מכל מקום, אם זוכה אני לדבר אתך, מסקרן אותי לדעת כיצד הרגשת תחת ערמת הסחבות שהנחתי עליך, כשהחרבות הכו מעליך?"

למשמע הבקשה האדים המלך כולו: "איך אתה מדבר? הלא תבוש!", ומיד פקד על העבדים שלפניו: "הוציאוהו למוות בתליה!"

"אדוני המלך", פער האיש את פיו בתדהמה, "אני חוזר בי מהשאלה... אין המלך צריך לענות לי... רחם עלי, נהג בי כאלו לא שאלתי מאומה..."

אך המלך לא נרגע: "אי אפשר למחוק את מה שדברת! זוהי חוצפה איומה שאתה עתיד לתת עליה את הדין!"
לא הועילו כל בקשות הרחמים, והאומלל הובהל לכיכר העיר בטקס מרשים, על צוארו הונח חבל התליה, והספירה לאחור החלה, כשהמלך עצמו מופקד על הארוע כולו מקרוב.

כשאמר התלין את הספרה "שטים" וכפסע היה בינו לבין המות, נגש אליו המלך, הסיר את החבל מעל צוארו ואמר לו כשחיוך על פניו: "כעת יודע אתה כיצד הרגשתי?!... לעולם לא היית מבין זאת, אלמלא היית חווה זאת על בשרך..."

מלים רבות אינן יכולות להסביר מה פשר המושג "עבדות", אך עם ישראל, אשר זה עתה יצאו מעבדות לחרות מבינים זאת היטב על בשרם, לפיכך בחרה התורה לפתוח בצווי זה, בטרם ילכו המאורעות שארעו להם וישקעו בנבכי ההיסטוריה ובתהומות השכחה.

מבקשים בתפלתם על רוחניות, לא 'בוער' להם במיוחד לבקש מחילה על העוונות, והמלכת ה' ממש לא מעניינת אותם. רק כסף.

תפלה שכזו – אומר "ילקוט הגרשני" – לא תענה, והדבר נרמז כאן בפסוק: "אם יוס" – זה יום כפור, "או יומים" – אלו ב' ימים של ראש השנה, יעמוד בהם האדם בתפלה רק על כסף, אזי "לא יקם כי כספו הוא" – לא תתקבל תפלתו ולא תתקיים בקשתו, כי רק כסף בקש...

"כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמר" (כב, ו)
מדובר כאן על שומר חנם, שצריך להשבע שלא שלח יד ברכוש שהפקד בידו, ולא פשע בשמירה. כאשר מדובר בשומר שכר אומרת התורה: "כי יתן איש אל רעהו חמור או שור או שה וכל בהמה לשמר..." מדוע בשומר חנם כתוב "כסף או כלים", ובענינו של שומר שכר נאמר "חמור או שור או שה..."? אלא שדבר הכתוב בהווה – שמירה על כסף או על כלים איננה מצריכה טרחה רבה, ואיננה כרוכה בהשקעה של זמן. לכן מצוי שאדם מבקש מחברו, שישמור עבורו, ללא תשלום, על כסף או על כלי. לעומת זאת, שמירה על חמור, שור או שה מהווה טרחה מרבה, וגם גוזלת זמן לא מועט; יש צורך להאכיל את בעל החיים ולהשקותו, לנקות אותו ואת הדיר או את הרפת. ישנן גם השלכות לא נעימות לארוח של בעל חיים כזה, כמו רעש וריחות. לכן לא כל כך מצוי שיהיה אדם שומר חנם על חמור או על שור. משום כך נאמר בענינו של שומר חנם "כסף או כלים", ולגבי שומר שכר – "חמור או שור או שה".

"כל אלמנה ויתום לא תענון אם ענה תענה אתו כי אם צעק יצעק אלי" (כב, כא-כב)
הצווי הוא לגבי אלמנה ויתום, שיש להזהר מלענותם, אך האזהרה "כי אם צעק יצעק..." נאמרה בלשון יחיד, רק לגבי היתום. ובאר ה"אור למאיר" על פי מה שאמרו חז"ל: "לעולם יהא אדם זהיר בהונאת אשתו, שמתוך שדמעתה מצויה הונאתה קרובה" (בבא מציעא נט ע"א) – אשה נפגעת בקלות, דמעתה מצויה, והענש על הונאתה ממהר לבוא. האשה האלמנה נכללה בצווי "כל אלמנה ויתום לא תענון". היא לא נכללה באזהרה על העונש, כי העונש על ענוי יתום הוא רק כאשר יצעק היתום – "כי אם צעק יצעק אלי...", אבל על ענוי האלמנה הקב"ה ממהר להעניש, אפילו אם היא לא תצעק!

